

та курси за вибором.

Базові загальноосвітні предмети становлять інваріантну складову змісту передньої освіти і є обов'язковими для всіх профілів. Ці предмети реалізують цілі й завдання загальної середньої освіти. Зміст навчання і вимоги до підготовки старшокласників визначаються державним загальноосвітнім стандартом.

Профільні загальноосвітні предмети — це цикл предметів, які реалізують цілі, завдання і зміст кожного конкретного профілю; вони вивчаються поглиблено.

У зв'язку з актуалізацією проблеми поглибленого вивчення профільних предметів необхідним виявляється звернення до історії його впровадження.

Література

1. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформ. збірник МОН України. — 2003. — №24.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Осадчук Р.І. (Київ)

На сучасному етапі реформування освіти пріоритетним стає формування розвиненої особистості, здатної самостійно розв'язувати життєві проблеми. Це вимагає від учителя добирати методи, прийоми, організаційні форми, технології навчання. Саме тому особливої актуальності набуває проблема організації самостійної роботи учнів старшої школи, яка функціонує як профільна.

Поняття "самостійна робота" висвітлюється у працях вітчизняних учених неоднозначне. Найбільш вдалим є таке визначення: "Самостійна робота учнів, що включається у процес навчання, — це така робота, яка виконується без безпосередньої участі вчителя, але за його завданням, у спеціально відведений для цього час; завдяки цьому учні свідомо прагнуть досягти поставленої у завданні мети, застосовуючи свої зусилля та висловлюючи тією чи іншою формою результат розумових або фізичних (або тих і інших разом) дій.

І.А. Зимня стверджує, що самостійна робота є цілеспрямованою мотивованою, структурованою самим об'єктом у сукупності дій і коригується ним за результатом діяльності; її виконання потребує самосвідомості, рефлексивності, особистої відповідальності та сприяє задоволенню учня від процесу самовдосконалення і самопізнання.

П.І. Підкасистий, Т.І. Шамова вважають, що поняття "самостійна робота" пов'язане з поняттям "самостійна пізнавальна діяльність". Зокрема, П.І. Підкасистий зазначає, що самостійну роботу слід розглядати як засіб включення у самостійну пізнавальну діяльність.

Л.В. Туровська розглядає самостійну роботу як складову частину педагогічної роботи у формуванні та розвитку самостійності учнів. "Самостійність" розуміється як одна з властивостей особистості, що "характеризується двома факторами: по-перше, сукупністю засобів знань, умінь і навичок, якими володіє особистість; по-друге, ставленням особистості до процесу діяльності, її результатів і умов здійснення, а також зв'язків з іншими людьми, які складаються у процесі діяльності" ...

Є.Я. Голант, розглядаючи самостійність як найважливішу умову розвитку особистості учня, визначив три види самостійності школярів: організаційно-технічну, самостійність у практичній діяльності та самостійність у пізнавальній

діяльності.

Слід також з'ясувати зміст понять "робота" і "діяльність".

У педагогічному словнику С.У. Гончаренка поняття "робота" визначається у поєднанні з метою та видами діяльності, наприклад, "виховна робота" чи "самостійна навчальна робота учнів", тощо.

У багатьох психолого-педагогічних дослідженнях поняття "робота" розглядається як праця, праця або діяльність, а "діяльність" як робота в загальному розумінні або також як праця. Саме цим і пояснюється відсутність у публікаціях багатьох учених чіткого розмежування понять самостійної пізнавальної діяльності і самостійної роботи як двох окремих категорій. Ці два поняття поєднуються як тотожні в одне, найбільш звичне - "самостійна робота", як окремих вид навчальної (пізнавальної) діяльності, що має риси самостійності.

Діяльність (стратегічна) учня виступає у формі пізнання, тому виділимо практичні і теоретичні види зазначеної діяльності.

Психологічний аспект даної категорії необхідно розглядати, спираючись на концепцію діяльності С.Л. Рубінштейна, який вважав, що «слід вивчати конкретну діяльність (не тільки розумову, а й практичну) в її психологічному аспекті», тобто як взаємодію конкретного індивіда з об'єктивним світом.

"Діяльність" — спосіб буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність змін. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюються предмет в об'єкт, на який спрямована діяльність. Загальним засобом діяльності є сукупність знарядь праць, створених людьми, - техніка і технології. Універсальним предметом діяльності є природа і суспільство, а її загальним наслідком - олюднена природа".

М.М. Солдатенков вважає, що зазначені вище поняття не можна ототожнювати, адже "робота" має зміст дещо ширший (фізичний, механічний, соціальний), ніж у поєднанні з такими категоріями: самостійна пізнавальна діяльність, навчальна пізнавальна діяльність. Більш конкретно визначено вид роботи - діяльність пізнання. Самостійну пізнавальну діяльність конкретизуємо, уточнюємо тоді, коли мова йде про навчання учня тощо. Це навчально-пізнавальна діяльність.

Отже, ототожнюємо самостійну пізнавальну діяльність і навчальну пізнавальну діяльність: одне свідчить про самостійний характер пізнання, інше про те, що у процесі пізнання можуть брати участь вчителі тощо.

Якщо ми маємо на увазі самостійну діяльність, то "це не тільки навчально-пізнавальна діяльність а й пізнавальна діяльність у більш широкому розумінні, тобто така, яка відбувається у спілкуванні і спостереженні за людиною, природою", - зазначає автор.

П.І. Підкасистий визначає самостійну пізнавальну діяльність як систему взаємопов'язаних компонентів, що складається з:

- змістової частини (знання, що виражені у поняттях, уявленнях);
- результативної частини (нові знання, способи дій, соціальний досвід, ідеї, переконання, здібності і якості особистості учня).

Г.О. Ламекіна зазначає, що самостійна пізнавальна діяльність це ціла педагогічна система здобування знань на основі змісту операційних дій і одержаних результатів. Критерії ефективності самостійної пізнавальної діяльності учнів (за Г.О. Ламекіною) такі:

- активне залучення учнів у різноманітну самостійну роботу (пошукову і творчу);
- систематичне проведення самостійної роботи;
- прагнення учнів виконувати самостійні роботи для поглиблення знань;
- зацікавленість учнів запропонованими завданнями: пошукові (дії за

- зразком і пошук нових способів самостійної діяльності);
- продуктивні: учень самостійно застосовує відомі знання в інших умовах, презентує самостійний пошук способів дій в умовах проблемних ситуацій;
 - творчі характеризуються прагненням до знань, готовність до самостійного відтворення нового. У процесі самостійної роботи використовуються оригінальні ідеї, способи виконання самостійно поставлених завдань, проблем, відкриттів.

Таким чином, з'ясовано, що самостійна робота — активний метод навчання, у процесі якого учні за завданням викладача і під його керівництвом вирішують навчальну задачу. Чим обумовлена активність? Перш за все метою, яка у самостійній діяльності усвідомлюється учнем, постає для нього актуальною і значимою.

Самостійна робота — важлива складова професійної підготовки майбутніх фахівців. Це такий вид діяльності, який наділений на актуалізацію знань учнів планувати, систематизувати, контролювати й реалізувати власну навчальну працю, спонукає їх пошуку певної інформації та вивчення додаткових джерел. Звідси набувають розвитку мотиви пізнавальної діяльності, основними з яких є:

- потреба розширити свої знання, пізнати нове, оволодіти будь-яким вмінням;
- бажання виявити самостійність, виконати завдання без сторонньої допомоги;
- потреба перевірити свої знання і можливості.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З МЕТОДИК НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Ярошенко О.Г., Цуруль О.А., Іваха Т.С. (Київ)

Болонський процес як засіб інтеграції та демократизації вищої освіти країн Європи зміщує акценти з пріоритету знань, умінь та навичок у чистому вигляді на способи засвоєння та перетворення навчальної інформації, розвиток пізнавальних дій і творчого потенціалу студентів, створення умов для максимального зближення змісту навчання і змісту майбутньої професійної діяльності. З огляду на це постає необхідність модернізувати методичну підготовку сучасного вчителя, зокрема природничих дисциплін. Одним із можливих шляхів цієї модернізації є обґрунтування та розробка технології підготовки майбутніх учителів біології, хімії та географії на основі ідей модульного навчання, рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів, систематичного використання їх групової діяльності, збільшення частки самостійної роботи майбутніх учителів та посилення її індивідуальної спрямованості. Це забезпечить комплексну дію генеральних чинників знань, а саме: навчального матеріалу, організаційно-педагогічного впливу, здатності студентів до навчання та часу навчання.

Викладачами кафедр теорії та методики навчання природничо-географічних дисциплін НПУ імені М.П. Драгоманова виконано дослідження з проектування процесу кредитно-модульної системи організації методичної підготовки майбутніх учителів біології, хімії та географії. Основна ідея проекту